

Udeleženci srečanja v Državnem zboru Republike Slovenije.

Foto: Peter Ošlak, Ljubljana, 4. 7. 2014.

MLADI KOT USTVARJALCI SKUPNEGA SLOVENSKEGA PROSTORA

Razmišljanja po letošnjem XIV. vseslovenskem srečanju

Letošnje 14. vseslovensko srečanje v Državnem zboru Republike Slovenije (4. julija 2014) v organizaciji Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu je bilo namenjeno razpravi o mladih kot ustvarjalci skupnega slovenskega prostora. Osnovni temelj za slovenski kulturni prostor je domače okolje, družina, ki posreduje jezik (ponavadi narečje) in kulturo. Iz družinskega okolja otroci in mladostniki ponavadi preidejo v slovenska društva (kulturna, športna idr.), ki poleg šole posredujejo in nadgrajujejo tudi slovenski knjižni jezik. Mladostniki se družijo v dijaških in študentskih združenjih/klubih, po vključitvi mladincev v poklicne dejavnosti pa se oblikujejo tudi interesna združenja, ki jih povezujejo na področjih kulture, znanosti, medijev, politike, gospodarstva, kmetijstva, cerkve. Zato so bila področja, ki so jih govorniki in govornice predstavili na srečanju, namenjena naslednjim tematskim sklopom: mladi in jezik, mladi in identiteta, mladi in kultura (gledališče, film, literatura), mladi in politika, mladi in gospodarstvo, mladi in kmetijstvo, mladi in globalizacija ipd. Mladi v zamejstvu in po svetu si v domačem in tujem okolju ustvarjajo nove slovenske stvarnosti, ki so prilagojene potrebam današnjega časa in zgrajene na širokih možnostih svetovne spletne komunikacije, ki tudi slovenski kulturni prostor povezuje na nov, sodoben način. Mladi se hitreje prilagajajo in imajo manj strahu pred novostmi, ki jim ne pomenijo izgube, temveč pridobitev, zato starejšim pogosto očitajo, da jih pri delu ovirajo. V več prispevkih so udeležence in udeleženci srečanja omenjali vprašanje generacijskega prenosa funkcij in odgovornosti. Kot rdeča nit se je v govorih vleklo spoznanje, da mladina želi soustvarjati (skupni) slovenski prostor in da to želi storiti na svoj, sodoben, današnji generacijski primeren način. Na drugi strani pa je generacija starejših, ki ohranja vajeti odgovornosti v svojih rokah in se boji, da bi mladina krmilo ladje zapeljala v ledeno goro. Kako torej varno krmariti?

Iz ust nastopajočih mladih je bilo slišati mnogo spodbudnih besed: »Prevzel sem mesto predsednika in v to funkcijo vlagam tudi svoj denar. Kaj imam od tega? Naučil sem se, kako načrtovati projekte, predvsem pa to, kako jih odgovorno izpeljati do konca.« Mladi se meja svojih poletov zavedo tedaj, ko začnejo za svoja dela odgovarjati pred javnostjo, pred slovensko skupnostjo, pred financerji, pred družbo. Zato rabijo izkušene, da jim pomagajo varno pristati.

»Mladina naj bo most med tradicijo in inovacijo, za dober most pa so potrebni vsi kamenčki, ki sestavljajo trden most.« Mladina se osebnostno oblikuje v družbenih stvarnostih manjšin, izseljenjskih skupnosti in je v stiku s tradicijo jezika, kulture, razmišljanja, gledanja na svet. V mladostniški zagnanosti pa tudi želi na drugi breg, v prihodnost, v nov način izražanja in mišljenja, v nov način reševanja družbenih izzivov. Varna pot na drugo stran reke pelje prek mostu, ki si ga mora mladina zgraditi, da se lahko tudi vrne »domov«, tja, od koder izvira. V nasprotnem se (čustveno) odtrga od enega rečnih bregov.

»Pri prevzemu družtev je potrebna evolucija, ne revolucija.« Uspešen generacijski prenos se posreči, ko mladi dobijo prostor, da se lahko učijo iz svojih napak, starejši pa imajo možnost, da svoje nabrano znanje in dolgoletne izkušnje posredujejo naprej, v mlajše roke. Tako koles ni treba odkrivati na novo, društev ni treba ukinjati in ustanavljati na novo ali jih revolucionirati, temveč je omogočen razvoj – evolucija. Čez takšen »medgeneracijski most« je mogoče varno prestopiti iz preteklosti v prihodnost.

»Kako lahko beremo naslov Mladi. V svetu. Doma. To pomeni, da smo mladi smo v svetu doma, zasidrani pa smo v svetu in doma.« Mladi se v svetu znajdejo, če so zakoreninjeni doma in jim domači lahko zaupajo, da bodo po še tako visokih in dolgih poletih našli pot domov.

Mladi danes želijo izrabiti možnosti, ki jih ponujata Evropa in svet. Široka ponudba in opevane »velike možnosti« pa zasenčijo

* Mag. Martina Piko-Rustia, univ. dipl. etnol., vodja Slovenskega narodopisnega inštituta Urban Jarnik. Avstrija, 9020 Celovec, Viktringer Ring 26/3, piko@ethno.at.

resni problem brezposelnosti in velike ovire, ki jih morajo mladi premagovati na poti do služb, na poti do zagotovitve osnovne eksistence. Izobraževanje v tujih državah in okoljih je v resnici beg s trebuhom za kruhom in je hkrati tudi beg (slovenskih) možganov.

Na srečanju so vabljeni govorniki in govornice (direktorja Slovensko-irskega društva Detelca Bernard Šrajner in Tilen Kranjc, predsednica Kulturnega društva Člen 7 za avstrijsko Štajersko mag. Susanne Weitlaner in znanstvena sodelavka v Inštitutu za narodnostna vprašanja doc. dr. Sara Brezigar) ter prijavljeni govorniki in govornice predstavili položaj mladih, ki razpeti med manjšinskim, večinskim in evropskim prostorom iščejo svoj prostor v (slovenski) družbi na Irskem in Švedskem, v Porabju in Italiji, na Koroškem, Štajerskem in Hrvaškem, na Dunaju, v Makedoniji in drugod. Sodelavka Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu dr. Zaira Vidau je na srečanju predstavila triletni temeljni raziskovalni projekt »Mladi v slovenskem zamejstvu. Družbeni in kulturni konteksti ter sodobni izzivi«, ki ga izvajajo Inštitut za narodnostna vprašanja v Ljubljani, Slovenski raziskovalni inštitut v Trstu, Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu in Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik. Projekt (financira ga Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije – ARRS) bo predstavil podobo mlade generacije med 15. in 29. letom starosti v Italiji, Avstriji, na Madžarskem in Hrvaškem. Slovenski kulturni prostor, ki ga soustvarjajo mladi, je pisan in je odsev družbenega prostora in razvoja manjšinskih skupnosti v zamejstvu in po svetu, ki si po svojih možnostih urejajo življenje

v večinski družbi in življenje v manjšinski stvarnosti. Osnovna skrb povsod velja jeziku in kulturi (učenje jezika, kulturne dejavnosti, ohranjanje šeg in navad), čim močnejša in številčnejša je manjšina, tem bolj se želi v svoji stvarnosti približati »normalnemu« življenju v manjšinskem jeziku na vseh področjih družbenega življenja (politika, kultura, gospodarstvo, mediji, cerkev). In v tem procesu iščejo svoj prostor mladi.

Ob številnih premislekih, vprašanjih, debatah o mladih in starejših pa je morda premalo v zavesti, da danes ne moremo govoriti le o mladi in starejši generaciji, temveč je tako v delovnem kot v ustvarjalnem procesu navzočih več generacij: mlada (20 let), srednja (40 let), starejša (60 let) in še starejša generacija (80 let), ki tudi še deloma soustvarja in sooblikuje manjšinsko stvarnost in je tudi še pri močeh. Vsaka generacija pa tudi išče svoj prostor v slovenski družbi, v manjšinski družbi, v izseljenski družbi. Vsaka ima svoje izkušnje, ki jih včasih vse težje deli s prejšnjo in s tisto za njo. Slovenski kulturni prostor torej sooblikujejo različne »generacije« z različnimi izhodišči in izkušnjami, ki se med seboj prepletajo, bogatijo, odtujujejo in na novo odkrivajo. Danes je tudi več »generacij« odgovornih za mlajšo generacijo, ki se šele oblikuje in potrebuje izzive za učenje jezika, za ustvarjanje (gledališče, film, literatura, šport idr.), za oblikovanje osebnosti, ki bo kos izzivom časa, prostora, družbe in tudi manjšinske ali izseljenske stvarnosti. Mladina torej išče svojo pot med izkušnjami že oblikovane srednje, starejše in najstarejše generacije.

